JAARVERSLAG 2024

VRIJWILLIGERSGROEP

BEGRAAFPLAATS SOERENSEWEG, APELDOORN

J. PLUYTER - BREKEN
GEBOREN 20 MAART 1859
OVERLEDEN 24 DECEMBER 1916
H. PLUYTER
GEBOREN 29 MEI 1827
OVERLEDEN 28 FEBRUARI 1919
17-8-1899 7-6-1930

Beste vrijwilligers,

De begraafplaats aan de Soerenseweg is uniek. Uniek vanwege de prachtige groene omgeving en de bijzondere cultuurhistorische graven. Maar bovenal uniek vanwege uw bijdrage. De inzet van de grote groep vrijwilligers maakt dat de begraafplaats meer is dan een plek om te herdenken. De zorg voor het groen en de grafmonumenten maakt de begraafplaats voor nabestaanden, maar ook voor anderen een plek om te bezoeken.

Bezoekers komen er om te wandelen. Ze genieten van de unieke omgeving op deze historische plaats. Ook wie geïnteresseerd is in de geschiedenis kan er terecht. De begraafplaats vertelt ons iets over het verleden. Dat doen onder meer de grafmonumenten. De begraafplaats is bovendien van ecologische waarde. Bijzondere dieren en planten vinden er hun thuis.

De begraafplaats in het algemeen en de grafmonumenten in het bijzonder moeten onderhouden worden om te zorgen dat ze behouden blijven. Uw hulp is daarbij onmisbaar. De inzet waarmee u de namen van overledenen zichtbaar maakt of de handen uit de mouwen steekt om het groen te onderhouden vind ik fantastisch. Ik wil u daarom hartelijk bedanken voor uw enthousiaste inzet en hoop u nog vaak te mogen ontmoeten op deze bijzondere plek.

Marco Wenzkowski
Wethouder openbare ruimte

Beste lezer,

Een betrokken groep vrijwilligers is ook in 2024 actief geweest op de begraafplaats aan de Soerenseweg. Iedere woensdagmiddag, bij goed weer in de maanden april tot oktober, kunt u de vrijwilligers op diverse plekken tegenkomen om de werkzaamheden, waar zij goed in zijn, uit te voeren.
Traditiegetrouw is er weer een verslag gemaakt van de werkzaamheden, waarbij ook aandacht wordt gegeven aan deze betekenisvolle plek in de wijk De Sprengen.
Naast deze vrijwilligersgroep zijn vele partijen betrokken bij de begraafplaats, waaronder de Stichting Vrienden van de Begraafplaats Soerenseweg, opgericht in 2020 als overlegpartner van de gemeente.

Met dit verslag geven wij een indruk van onze werkzaamheden aan o.a.:
- B&W Gemeente Apeldoorn
- Politieke partijen Apeldoorn
- Ambtelijke diensten Gemeente Apeldoorn
- Hoogenberg-Wegerif Grafmonumenten
- Schildersbedrijf Van Olst
- Glasindustrie La Paloma B.V.
- CODA Apeldoorn
- Erfgoed Platform Apeldoorn
- Rouwcentra Apeldoorn
- *Stedendriehoek*
- Wijkraad De Sprengen
- In de Buurt Apeldoorn
- Online-begraafplaatsen
- St. Vrienden van de Begraafplaats Soerenseweg
- Landelijke Organisatie Begraafplaatsen
- Bureau Funeralia IJsselstein

De werkzaamheden die wij kunnen en mogen uitvoeren, doen we in overleg met Cees Jeths, Unitleider begraafplaatsen Apeldoorn en de beheerder van de begraafplaats Chiel Aalberts. Een woord van dank aan Chiel Aalberts, die vanaf oktober van zijn pensioen is gaan genieten, voor zijn betrokkenheid en adviezen in de afgelopen jaren.

Ik wens u veel lees-en kijkplezier.

Namens de Vrijwilligersgroep Soerenseweg,

André Staal
Coördinator

EEN VIJFTIENDE SEIZOEN

Oudere graven zijn vaak door de tijd heen aangetast door algen en schimmels. Banden en tegels laten los, funderingen verzakken en teksten zijn niet goed leesbaar. Deze veel voorkomende problemen zijn vaak goed te herstellen, zodat het graf er weer verzorgd uitziet en weer voor jaren mee kan.
Een reden voor vrijwilligers om iedere woensdagmiddag van 12.30 tot 16.30 uur naar de begraafplaats te komen bij mooi, droog weer om diverse werkzaamheden te verrichten.

Een nat voorjaar ging ook dit jaar vooraf aan de start op woensdag 1 mei. Ondanks vier regenachtige middagen konden we 21 woensdagmiddagen aan de slag met een gemiddelde opkomst van 18 vrijwilligers.
De werkzaamheden bestaan uit het schoonmaken van de grafmonumenten, opnieuw schilderen van teksten en symbolen en het ontroesten en schilderen van hekwerken. Ook de kleinere reparaties worden ter hand genomen, zoals het herstellen van kettingen, lijmwerkzaamheden van grafafzettingen en opnieuw vastzetten van glazen platen.

Dit seizoen meldden zich vier nieuwe vrijwilligers aan, die met enthousiasme aan het werk gingen. Vrijwilligers doen datgene wat bij hen past.
Er zijn vier groepjes waarin je datgene doet wat je kunt en voldoening in hebt. Bij het gezamenlijke koffiedrinken delen we ervaring en gezelligheid met elkaar.

Dit jaar lag de nadruk bij de werkzaamheden op delen van de 1e, 2e en 3e klas.
Beeldbepalend op de 1e klas zijn de vele hekwerken waarvan er dit jaar negentien opnieuw ontroest en geschilderd zijn. Op de 2e klas zijn 3 kleinere hekwerken en een groot hekwerk behandeld. Dit jaar door een groep van acht vrijwilligers.

Een tweede groep van drie à vier vrijwilligers doet de kleine reparaties over de gehele begraafplaats. Aanvulling en reparatie van kettingen, paaltjes van grafomrandingen en ook losgeraakte glasplaten weer vastzetten en graftrommels reinigen. Soms zijn stenen met de tekst naar beneden gevallen en overwoekerd. Deze stenen worden omgedraaid en schoongemaakt, zodat de tekst weer zichtbaar is.

Een derde groep van gemiddeld vijf personen maakt graven schoon, waardoor teksten weer leesbaar zijn. Ook verwijderen zij doorgeschoten zaailingen, afgevallen blad en boomvruchten van de graven. Soms een hele uitdaging! En de verrassing als er toch een grafsteen onder verscholen is - en wat er dan tevoorschijn komt. Dit jaar was er aandacht voor de graven op de 1e klas 305-332, 1e klas 305-362, 1e klas 410-444 en 1e klas 799-884.

Een vierde groep van twaalf vrijwilligers schildert/tamponneert letters en symbolen op de stenen. Zichtbare verandering dit jaar op de grafvelden 1e klas 266-275, 1e klas 305-332, 3e klas 1934-2003, 3e klas 1656-1702 en 3e klas 1436-1608. In totaal 154 zerken. Veelal gaat het om verhoogde letters en symbolen, maar ook zijn er verdiepte teksten.

Het rechtzetten van grafmonumenten die uit het lood staan doen de vrijwilligers niet. Dit is werk voor een steenhouwer. De gedachte dat de werkzaamheden van de vrijwilligers een aanvulling vormen op wat de werknemers van de gemeente doen, gaat niet op. Elke groep heeft eigen aandachtspunten en de vrijwilligers gaan niet over het grote beheer. In overleg met de beheerder van de begraafplaats wordt nauwkeurig besproken wat wij wel en wat wij niet mogen en kunnen doen. De samenwerking met de gemeente is goed. Er zijn korte lijnen.

INDRUK VAN DE WERKZAAMHEDEN IN 2024

ONTROESTEN EN SCHILDEREN VAN HEKWERKEN

Hekwerken zijn beeldbepalend, voornamelijk op de 1e klas nabij de ingang van de begraafplaats. In 2023 zijn de hekwerken aan het hoofdpad direct rechts van het poortgebouw onder handen genomen. Dit seizoen werden de hekwerken links van het poortgebouw en aan het hoofdpad ontroest/ geschilderd.
Een zichtbare verandering mede doordat het pad langs het 'graf van de Engelen' verhard is met het zgn. Achterhoeks Padvast.

Versteeg 02/163-164

De firma Versteeg had de hekwerkenfabriek "De Sprengen" waar vele hekwerken op deze begraafplaats en om villa's in de Parken zijn gemaakt.
Het graf bestaat uit een dwars geplaatste licht hellende zerk in groot vak. Prachtig smeedijzeren hekwerk met rijk uitgewerkte hoekdelen.
Hendrik Versteeg was koperpletter.
De gebroeders C. en H.C. Versteeg afficheren zich als rijwiel- en machinefabrikanten. Zij hadden ook een rijwielmagazijn, handel in rijwielen en onderdelen, maar ook een reparatie-afdeling en zij gaven onderwijs in wielrijden. Daarnaast hadden zij ook automobielen, gasmotoren en houtcement.
Aan de Sprengenweg 72, in de buurt van de spoorlijn, hadden zij een elektrische smederij waar de ijzeren hekken werden vervaardigd. H.C. Versteeg had landelijke bekendheid als "de bijenkoning". E. Versteeg was muziekonderwijzer en ruim 46 jaar directeur van de Chr. Zangvereniging Concordia.

Hoffman Tjaden 01/0270
Martinus E. Hoffmann Tjaden kwam in 1882 naar Apeldoorn en was chemicus en oud-apotheker. Hij was verwant aan de adellijke familie Bentinck. Hun nicht Baronesse Adolphine C.B. Bentinck woonde bij hen in. Martinus E. was mede-oprichter van een beetwortelsuikerfabriekje in Werkendam. Daar werd sacharose uit bieten gewonnen door een combinatie van maceratie en continu persen. Mogelijk vanwege dit bijzondere procedé is het fabriekje geen groot succes geworden.

Van Muyden 01/0026

Karel Willem van Muyden, één van de eerste Apeldoornse projectontwikkelaars en één van de oprichters van 'Bouwmaatschappij Apeldoorn'. Andere medeoprichters waren de bekende architect Andries van Driesum en makelaar Heijbroek. De door Van Muyden in 1890 aangekochte grond van het oude landgoed De Vlijt werd ontwikkeld voor de bouw van villa's. Voor de ontsluiting van het terrein legde Van Muyden de Louisalaan en de Mariannalaan aan. De Frederikslaan lag er al, weliswaar zonder de naam. Het vermoeden bestaat dat hij de straten heeft vernoemd naar zijn vrouw Louisa, zijn dochter Marianna en zijn zoon Frederik omdat toen alles nog zijn eigendom was. In 1902 droeg hij de straten over aan de gemeente met de namen erbij. De woningen werden, volgens een krantenartikel uit 1902, in eerste instantie door de Bouwmaatschappij verhuurd voor 400 gulden per jaar.

Van der Oudermeulen 01/0266
Grafkelder Van der Oudermeulen (door steenhouwerij H. Wegerif). Liggende steen, licht hellend. Fors smeedijzeren hekwerk op geglazuurde stenen rollaag, vierkante stijlen met gegoten sierknoppen. Andreaskruizen met rozet en bladmotieven.

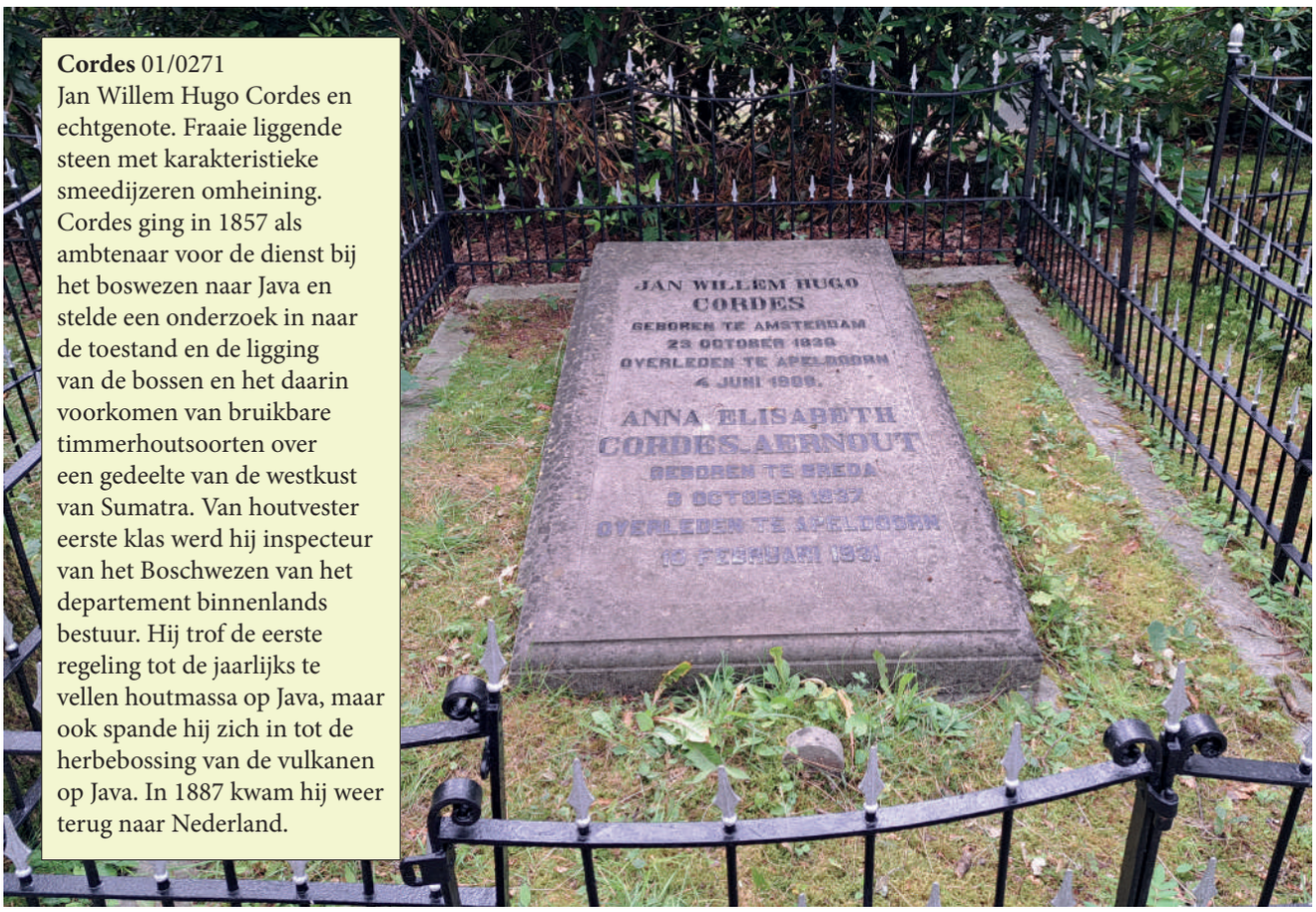
Van der Oudermeulen maakte deel uit van de 4e divisie van de Koninklijke Landmacht gelegen in Noord-Brabant (Tilburg) waar hij kaptein/chauffeur was. Hij was secretaris en gedelegeerd-commissaris van de N.V. Onderlinge Boeren Brandwaarborg Maatschappij te Zwolle. Hij was gehuwd met de jonkvrouw van Haeften.

Schmalhausen 01/0273
Mevrouw Bruijn van Rozenburg, geboren op Java en gehuwd met Schmalhausen. Ter nagedachtenis aan haar overleden man en dochter heeft zij de Schmalhausen Stichting opgericht om diverse organisaties te ondersteunen die zich zich richten op het heil en nut van de samenleving o.a. Simavi, het Leger des Heils en de Gezamenlijke Militaire Fondsen.

Henri Eduard Benno Schmalhausen kwam uit een interessante familie. Zijn moeder was de zuster van Karl Marx en de familie van zijn moeder was nauw gerelateerd aan de familie Philips, oprichter van de gloeilampenfabriek.

Cordes 01/0271
Jan Willem Hugo Cordes en echtgenote. Fraaie liggende steen met karakteristieke smeedijzeren omheining. Cordes ging in 1857 als ambtenaar voor de dienst bij het boswezen naar Java en stelde een onderzoek in naar de toestand en de ligging van de bossen en het daarin voorkomen van bruikbare timmerhoutsoorten over een gedeelte van de westkust van Sumatra. Van houtvester eerste klas werd hij inspecteur van het Boschwezen van het departement binnenlands bestuur. Hij trof de eerste regeling tot de jaarlijks te vellen houtmassa op Java, maar ook spande hij zich in tot de herbebossing van de vulkanen op Java. In 1887 kwam hij weer terug naar Nederland.

SCHOONMAKEN

Schoonmaakwerkzaamheden voerden we dit seizoen voornamelijk uit op de 1e klas. Bij deze werkzaamheden gaat het voornamelijk om het verwijderen van aanslag en onkruid op de stenen. Met water, borstel en snoeischaar worden teksten weer zichtbaar. Enkele honderden grafmonumenten zijn door deze vrijwilligers zichtbaar en leesbaar gemaakt. Het zou mooi zijn als teksten gelijk, daar waar nodig, 'gezwart' worden. Maar gezien het aantal monumenten wordt met de beheerder een keuze gemaakt op welke grafvelden dat wordt gedaan.
Ook deze vrijwilligers vragen zich af, als de zerk weer leesbaar is: Wie zouden deze mensen geweest zijn?

Voor het reinigen van een grafsteen het is verstandig te weten wat je wel of niet kunt doen. Het schoonmaken van een grafsteen is een eervolle handeling en een teken van respect. Niet ieder monument is hetzelfde, elk materiaal heeft een eigen methode nodig.
Een grafsteen wordt door het weer en de tand des tijds groen, vuil en in sommige gevallen zelfs onleesbaar. Regen, wind en zon tasten de grafsteen aan. De regen draagt bij aan het ontstaan van groene aanslag en de afbraak van het oppervlak, terwijl de wind stof en kleine deeltjes aanvoert die zich vastzetten in de fijne details van de inscripties. De felle zomerzon vervaagt de kleuren en laat een vale waas achter op het marmer of graniet. Het gaat langzaam, maar binnen een jaar is de eerste aanslag al waar te nemen. Zonde. Tijd dus om de grafsteen schoon te maken.

Elhorst 01/0313
Hoofdonderwijzer.

Hachmeester 01/0313
Onderwijzeres aan de Leerschool.

Wijnhoff 01/0325
Kostschoolhouder en directeur HBS in Tiel, officier in de Orde van Oranje-Nassau.

Rütte 01/0320
Oud-directeur van het 'Onderling Crediet'. Verstrekken van krediet aan de zwakkere in de samenleving.

SCHOONMAKEN

Ten Bokkel Huinink 01/0331
Koopman in sigaren en thee.

REPARATIE EN LIJMEN VAN BESCHADIGDE STENEN

Een groep van drie à vier vrijwilligers verricht kleine reparaties over de gehele begraafplaats. Glazen platen die dreigen los te raken worden weer vastgezet. Kleine lijmwerkzaamheden aan grafmonumenten en losgeraakte paaltjes van de grafomrandingen. Losgeraakte kettingen worden gerepareerd. Gevallen grafstenen worden zonodig op de plek teruggelegd zodat de tekst weer zichtbaar is.

Buurman 03/1903

Mellink 01/0841
Johannes Gerhardus Mellink was kapitein-magazijnmeester der Genie in het K.N.I.L. Onderscheiden met het 'Eereteken voor belangrijke krijgsbedrijven met de gesp Atjeh 1873-1896'. Vertrokken met het ss 'Batavia' op 18 februari 1893 naar Nederlands Indië.

Hogenhuis 01/0839

Letterplaten worden zodanig neergelegd dat de tekst weer zichtbaar is.

Glas vervangen.

SCHILDEREN VAN LETTERS OP LETTERPLATEN EN ZERKEN

Symbolen en letters worden schoongemaakt en met zelfgemaakte stempels één voor één aangetikt. Namen en data komen weer leesbaar tevoorschijn. Grafstenen met verdiepte inscriptie worden nauwkeurig met een penseel opnieuw ingekleurd. Precisiewerk.
Die namen wekken de nieuwsgierigheid en we zijn nagegaan wat er bekend is over de overledenen.

Holtman 02/1391
Willem Holtman volgde zijn vader op als doodgraver in januari 1909 en begroef in de ruim 34 dienstjaren 13.577 personen op deze begraafplaats. Daarnaast begroef hij op de oude begraafplaats aan de Loolaan tot 1923 nog 224 personen. De eerste die hij begroef op deze begraafplaats was Christiaan Geurts, oud ingezetene en lid van de Gemeenteraad.

Loo 03/2091
Herman Christiaan Johannes te Loo, huisschilder, maakte een groot aantal tekeningen in de brochure 'Oud Apeldoorn in Woord en Beeld' uit 1932. Behalve dat hij een eigen schilderszaak had, was hij leraar tekenen en schilderen aan de ambachtsschool. Diverse voorzitterschappen zoals voor het College van diakenen van de Grote Kerk, Oude Mannen en –Vrouwenhuis Koningin Wilhelmina, Bijzondere Vrijwillige Landstorm. Ook was hij lid van veel commissies, b.v. in die voor de "Kwartjesfontein". Medeoprichter en voorzitter van de Schilderspatroonsvereniging. Tevens was hij voorzitter van de Christelijke Historische Unie en lid van de Provinciale Staten van Gelderland. In 1926 werd hij benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau. Op hoge leeftijd was hij slechtziend geworden na een operatie en door een noodlottig ongeval overleed hij.

Afgelopen zomer hoorden wij dat een groep vrijwilligers op de begraafplaats aan de Soerenseweg oude graven opknapten en onderhielden. En ook omdat de moeder van Willem als dochter van de oude doodgraver geboren en getogen was in het poorthuis van de begraafplaats leek het ons mooi om daaraan mee te gaan werken. Inmiddels zijn we een paar maanden verder en onze verwachtingen zijn niet teleurgesteld. Het werk is mooi en afwisselend, de groep vrijwilligers is gezellig en daarbij zitten we ook nog eens in een prachtige omgeving. Bovendien hoor je regelmatig van bezoekers dat ons werk erg wordt gewaardeerd.
Opa Holtman zou trots op ons geweest zijn!

Willem en Marieke Dicou

Rodermond 03/1790
Een kleinzoon van Oost Rodermond vertelt over zijn grootvader.
Oost Rodermond is geboren in Wapse. Zijn beroep was o.a. dienstbode, handlanger, stukrijder.
In Helmond ging hij werken voor Brouwerij Bavaria. Zijn werk bestond uit biervaten vervoeren met paard en wagen en deze afleveren bij de cafés. De vaten rolde hij niet naar binnen maar hij droeg ze naar binnen, hij was namelijk zeer sterk. In een van de cafés zat elke maandag de commissaris van politie zijn neutje te drinken. Hij zag dat Oost de vaten naar binnen droeg en vond dat opmerkelijk, waarop hij hem bij zich riep. Hij vroeg hem: "Zeg Rodermond, zou je niet bij de politie willen werken?" Het was in de tijd dat drank het enige vertier was en de politie graag personeel met spieren in het team had om eventuele vechtpartijen en huiselijk geweld de kop in te drukken.
Toen hij uiteindelijk met pensioen ging verhuisde hij met zijn gezin naar Apeldoorn. Hij is daar nog een tijd verzekeringsagent geweest. Graag dronk hij voor elke maaltijd zijn borreltje. Daarvoor had hij een glaasje zonder voet. "Voor zijn gezondheid kon hij dat beter laten. Een jaar voor mijn geboorte is hij op 65-jarige leeftijd overleden", aldus de kleinzoon.

Foto's maken van ons schilderwerk
Aan 't eind van een middagje schilderen vroeg een collega-schilder mij.... Hoe bevalt jou die nieuwe rol eigenlijk?
Uhhuh.. nou ja, wel goed. Tja ik doe dit alweer een tijdje en ja het bevalt me wel. Meer afwisseling hè. Ik moet niet te lang met hetzelfde bezig zijn, daar krijg ik dan last mee.
Er was een moment dat ik me afvroeg: kan ik misschien meer doen dan alleen schilderwerk?
Wat ik erg leuk vind is 't fotograferen van de resultaten. Fotografie was altijd al een grote hobby van mij. Vaak maak ik meerdere plaatjes en kies dan de mooiste. Meestal zie je dat pas thuis achter de pc. Soms ga ik een volgende dag terug omdat ik niet tevreden ben over de foto. Dat hangt meestal af van de belichting. De zon is nog wel eens spelbreker. De mooiere foto's heb je met bewolkt weer, bijgevoegd plaatje geeft dat goed weer. Door de foto's op internet te zetten hebben we soms ook contact met nabestaanden.

Daarbij waardeer ik het contact met de andere vrijwilligers. Beetje overleggen, praatje maken en bijhouden wat we gedaan hebben; goed voor de statistieken. Wat ik vooral mooi vind aan ons werk is de vrijheid die we hebben. "Doen waar je goed in bent" hoor ik nog wel eens zeggen. En vaak is dat ook hetgene wat je dan leuk vindt.

Jetze, schilder en fotograaf.

Maxime, Regina, Saskia

Jenny

Han

Nancy

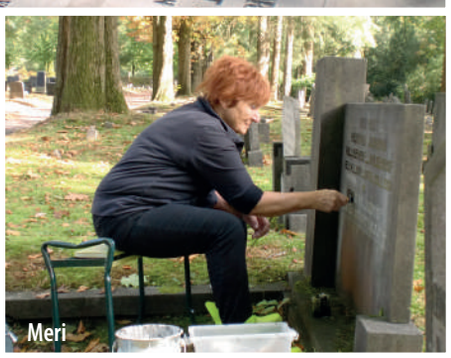

Cor

Jetze

Margriet

Meri

Hennie

Marieke

Jan

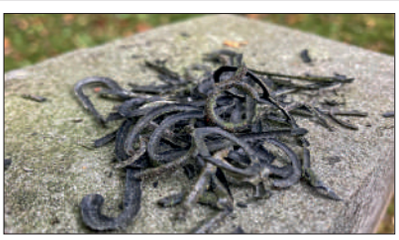

Annemieke

Het is elk jaar bijzonder fijn te zien hoe eenieder met zijn eigen specialiteiten en voorkeuren in de weer is op deze bijzondere begraafplaats. Wat deze plek voor mij zo speciaal maakt, is niet alleen de rijke historie, maar ook de natuur, zoals de zeldzame korstmossen. Een warme sociale sfeer zorgt ervoor dat ik met plezier uitzie naar de woensdagmiddagen, waarop we oude zerken een nieuw aanzicht geven.

Dit is alweer het derde jaar dat ik de ingegraveerde letters herstel door ze schoon te maken en deze opnieuw in te penselen. Dit seizoen heb ik in totaal 6 stenen gerestaureerd, waarvoor ik 20 dagen heb besteed. Wij hanteren verschillende technieken voor het herstellen van de letters. De tamponneertechniek (waarbij verf op de letters wordt gedept met een zelfgemaakt stokje met spons en doekje) is doorgaans sneller en kan vaak in twee middagen worden afgerond. De techniek voor precisiewerk, die ik als gepensioneerd schilder toepas, vereist het gebruik van een penseeltje en neemt gemiddeld zes middagen in beslag.

Na een heel seizoen geeft het eindresultaat van het gedeelte dat we aanpakken weer een goed gevoel. Het werk maakt de teksten weer goed leesbaar en helpt ook om de historische uitstraling van de begraafplaats te bewaren. Ik heb nu alweer zin in een nieuw seizoen!
Jan Gerritsen

Pars 03/1471
Beroep: koopman, medevennoot der firma Kamstra Pars & Co, oliefabrikant.

Zoon van Johannes Wiltjes Pars, gardenier, later koopman, en Catharina Yges Mülder.
Huwde op 3 juni 1880 te Franeker op 35-jarige leeftijd met de 25-jarige Sjoukje Ozinga, geboren te Wijnaldum, dochter van Harmanus Tjipkus Ozinga, broodbakker, en Doutje Martens Hoekstra.
Wiltje Pars liet in 1871 een oliefabriek bouwen aan de Prins Hendrikkade te Franeker. Het was de eerste oliefabriek in Nederland die gebruik maakte van stoommachines. In 1904 werd de fabriek tot 1967 overgenomen door diverse eigenaren. In 1967 werd P.S. Rollingswier eigenaar van het gebouw. Wiltje kwam vanuit Groningen in 1905 naar Apeldoorn en had een winkel in koffie, thee, cacao, kaas enz. aan het Marktplein 46 en later aan de Brinklaan 142.

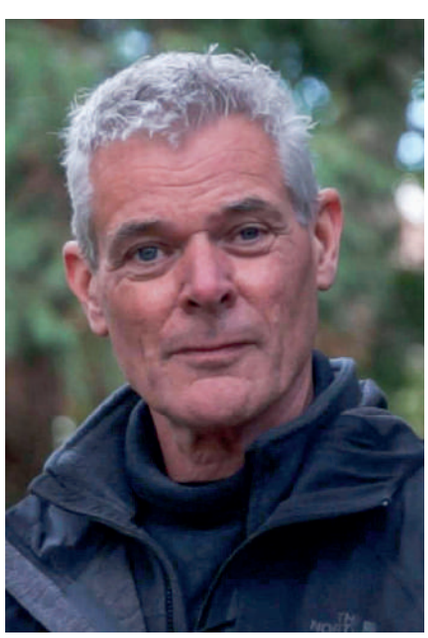

AFSCHEID VAN CHIEL AALBERTS

Jarenlang was 'begraafplaatsbeheerder' Chiel het vertrouwde aanspreekpunt voor de vrijwilligers. Met hem sprak André Staal af welk deel van de begraafplaats we konden aanpakken, en wat we wel en niet mochten doen. Dit jaar ging hij met vervroegd pensioen - hoewel, met 47 dienstjaren, waarvan 37 op de Apeldoornse begraafplaatsen, kun je niet echt van vroeg spreken. Een kleine terugblik, opgetekend door Jenny Mateboer bij hem thuis in Wiesel.

Na een groenopleiding begon Chiel op zijn 16e bij een hoveniersbedrijf. Maar na tien jaar "lomp, zwaar werk met de hand" wilde hij het ergens anders proberen. Werken bij de gemeente - waar ook zijn vader al werkte - leek hem wel wat, en zo belandde hij in 1987 bij de gemeentelijke begraafplaatsen. Ook groen, maar anders. Het was wat eentoniger, want als je ergens moest maaien, moest dat meteen op alle begraafplaatsen. En deed je zo veertien dagen hetzelfde. Maar het voordeel: je bent eigen baas, deelt je eigen tijd in. Zijn ervaring is: houden mensen het twee jaar vol in dit werk, dan blijven ze ook. Hij moest er wel aan wennen dat personeel soms 'een rugzakje' heeft, maar daar leer je mee omgaan. De begeleiding van stagiairs uit het speciaal onderwijs kon wel knap lastig zijn. Die kon hij vaak geen moment alleen laten, want dan raakten ze in paniek.

Terwijl hij meestal niet te horen kreeg, wat er aan scheelde, vanwege 'privacy'. Chiel was voor hen een halve therapeut.

Paradijsvogels
Dat gold niet alleen voor stagiairs. Op de begraafplaats dwalen heel wat 'paradijsvogels' rond, meestal mannen, de een wat meer aanspreekbaar dan de ander. Wat te denken van de man die poedelnaakt ging liggen zonnen op een zerk? Of van de man die werkelijk overal lege wijnflessen achterliet? Of van de man die in een tentje in het bos woonde en voor de koffie en de wastafel naar het publieksgebouw kwam? En dan was er nog de man die heel vriendelijk was, maar met zijn aandacht rouwende weduwen de stuipen op het lijf joeg. Die mannen moesten tactvol aangesproken worden, en als ze hardleers waren een verbod krijgen om op de begraafplaats te komen. Maar die is groot, en je kunt je makkelijk laten insluiten.

Variatie
Er zijn natuurlijk ook heel aardige vaste bezoekers en de contacten maken het werk ook afwisselend. En al klinkt het een beetje gek: ook het begraven en bijzetten zorgt voor variatie in het werk. Om te mogen begraven moest al snel de naam van zijn functie aangepast worden. Het heette steeds anders, maar het werk bleef hetzelfde. Dus of ze hem nu vakbekwaam medewerker of assistent-bedrijfsleider noemden, maakte hem niet uit.

Geen geld
Was er in die beginjaren veel anders dan nu aan de Soerenseweg? Behalve dat de schaft gebeurde in het dienstgebouw, nu de kleine aula, en er tegenwoordig een net gebouwtje staat aan de Zandloperweg voor het personeel, was het allerbelangrijkste verschil: er was helemaal geen geld. Dus je kunt zeggen, dat het ecologisch beheer al vroeg begon, bij gebrek aan middelen.

Tweedehands
De begraafplaats hing er in de gemeentelijke organisatie maar een beetje bij, en kreeg bijvoorbeeld oud materieel dat op andere plekken in de groenvoorziening was afgedankt. Lang ging maaien met de zeis, maar toen kwamen er (oude) maaimachines, waarvan de een nog slechter werkte dan de andere. Luchtkussenmaaiers die het alleen doen bij kort gras; een Viktor cirkelmaaier waarmee je grafranden en nummerpaaltjes kapot maakte. De bosmaaiers werken wel goed, maar zijn voor Chiel te laag. Gelukkig kon Chef werkplaats wel iets voor hem aanpassen.

Dat ecologisch beheer, weinig maaien en het maaisel afvoeren, heeft een keerzijde. Als je dat blijft doen, verdwijnen op den duur de kruiden en verschijnen er steeds meer mossen. Of je dat moet willen? De landschapsarchitect van de gemeente wilde graag dat het bladafval bleef liggen, maar dan is het begraafpark al snel een begraafbos. Dus de zaailingen en het blad worden zoveel mogelijk weggehaald. De bladblazers maken wel veel herrie - Chiel weet dat de vrijwilligers daar niet van houden - maar dat is niets vergeleken met de eerste generatie blazers, die loodzwaar waren en die je tot aan de Grote Kerk kon horen.

Rijksmonument
Aangezien de begraafplaats "de eigen broek moest ophouden" en er steeds minder begravingen en bijzettingen plaatsvonden, was er verschillende keren sprake van dat ze opgedoekt zou worden, of in ieder geval voor een deel. Zoals gebeurd is met die aan de Loolaan, waar nu Orpheus staat. Verschillende mensen, onder anderen Jaap van der Woude en mensen van Terebinth hebben zich daar tegen verzet, uiteindelijk met succes: in 2000 kreeg de begraafplaats de status van rijksmonument.

Vrijwilligers
Hierdoor kwam er ruimer geld beschikbaar voor onderhoud van dit erfgoed; eerst BRIM-subsidie genoemd, nu Subsidie instandhouding monumenten (SIM). Helaas niet voor het herstellen of weer zichtbaar maken van graven. Hier komen de vrijwilligers in beeld. Hans Kaal kwam met het verzoek hier en daar een graf te mogen schoonmaken, en hij bracht vrijwilligers mee. Chiel had er in het begin een hard hoofd in. Wat de vrijwilligers wilden was een soort krenten pikken en het was geregeld onduidelijk wanneer ze kwamen. Dat verbeterde na een paar jaar, toen het overleg en de werkzaamheden meer gestructureerd werden. De aanpak van hele vakken op gedeelten waar de vaste medewerkers nauwelijks komen, werkt goed. Je weet van beide kanten (beheer en vrijwilligers) wat je aan elkaar hebt. Al gaat er nog wel eens iets mis, zoals het weghalen van belangrijke korstmossen of te drastisch snoeien van rododendrons, die óók monumentaal zijn.

Tot slot
Misschien had Chiel het langer vol kunnen houden; maar longcovid gooide roet in het eten. Daarom gaat hij nu met pensioen en laat hij het beheer met een gerust hart over aan zijn opvolger René van den Enk. En vrijwilliger worden op de begraafplaats? "Nee, dat nooit!"

ALGEMEEN BELANG

Rijksmonument
De gemeentelijke begraafplaats heeft de status van rijksmonument. Daarmee behoort de begraafplaats, die in de periode 1891-1915 is aangelegd, tot een select aantal oudere begraafplaatsen in Nederland met bijzondere waarde voor de geschiedenis van de tuin- en landschapsarchitectuur. De begraafplaats heeft een nog behoorlijk gave inrichting die kenmerkend is voor de stijlperiode van de late romantiek. Op de begraafplaats bevinden zich bijzondere oude bomen, heesters en grafmonumenten (ook wel aangeduid als funerair erfgoed). Daarnaast bevinden zich unieke dieren- en plantensoorten op de begraafplaats, waarvan sommige de hoogste beschermde status genieten.
Om de bijzondere sfeer en kwaliteiten van de begraafplaats in goede staat te krijgen en te houden heeft de gemeente een beheerplan gemaakt voor de komende 5 tot 10 jaar.
Dit is nodig vanwege de status van rijksmonument en de rijke flora en fauna. Maar ook omdat de inrichting aan slijtage en soms zelfs verval onderhevig is, terwijl er tegelijkertijd

Vrijwilligers leren over de verschillende mossen en korstmossen en hoe daarmee om te gaan.

nieuwe opgaven te doen zijn rond inrichting en waardenbehoud. Dit vraagt om een gebalanceerde aanpak. Een belangrijk aandachtspunt daarin is een toekomstbestendige exploitatie en het behoud van een actieve begraaffunctie. Naast de betekenis voor het funeraire erfgoed en biodiversiteit geniet de begraafplaats ook een grote mate van betrokkenheid in de samenleving. Op deze plek liggen de herinneringen opgeslagen van meerdere generaties Apeldoorners.

Beheer en onderhoud
De begraafplaats is in zijn geheel een ecologisch beheerde begraafplaats. Dat betekent dat er in plaats van tegen de natuur te werken met de natuur en de natuurlijke processen gewerkt wordt.
Het verhogen van de biodiversiteit is niet in strijd met het behoud van het funerair erfgoed, maar kan elkaar juist versterken. In dit kader hebben de vrijwilligers aan het begin van het seizoen kennisgemaakt met wat ecologisch onderhoud betekent voor de gemeente en dat toegespitst op de begraafplaats met name de diverse mossen- en korstmossen en hoe daarmee om te gaan.
Naast cultuurhistorische waarde en diversiteit van monumenten is en blijft er aandacht voor flora en fauna. Buiten alle 'gewone' planten zijn ook onder andere daslook, geurgras en wespenorchis waarneembaar.
Om cultuurhistorische waarden te borgen is een lijst van 771 gewaardeerde grafmonumenten opgenomen in het beheerplan. In een prioriteitenlijst wordt aangegeven welke werkzaamheden moeten worden uitgevoerd. Van ruim 40 monumenten werd en wordt de aandacht gevraagd van de vrijwilligers.

Insectenhotel.

Voorbeelden van grafmonumenten die door derden zijn gerestaureerd.
Het hekwerk van het monument rechts is door vrijwilligers geschilderd, de steen is rechtgezet door derden.

In opdracht van de gemeente is een begin gemaakt met restauratie van monumenten door derden.

Bekendheid
Bezoekers van buiten Apeldoorn die rondwandelen over de begraafplaats omschrijven de begraafplaats, gezien de gevarieerde beplanting, als een bosachtige dodenakker. Bekend is het graf van de Engelen en de graven van de omgekomen leerlingen van de HBS aan de Jachtlaan. Velen weten niet dat er op de begraafplaats tientallen grafkelders zijn. Denk hierbij aan grafkelders in kerken. Op de begraafplaats zijn zowel kelders met een boveningang, die afgedekt worden door een betonnen element, als kelders met een vooringang waarbij de kelder toegankelijk is via een trap.

Om onder andere het uitdragen van de unieke historie en status als Rijksmonument, gevraagd en ongevraagd advies uitbrengen over de ruimtelijke structuur aan het College van Burgemeester en Wethouders is in het najaar 2020 de Stichting Vrienden Begraafplaats Soerenseweg opgericht.

Bij diverse instellingen wordt aandacht gevraagd voor de begraafplaats en voor de vrijwilligersgroep. De Stichting Vrienden van de Begraafplaats heeft de ANBI-status, en is aangesloten bij het Erfgoedplatform Apeldoorn (EPA). Via de maandelijkse nieuwsbrief van de EPA wordt ons werk onder de ruim 1.800 abonnees gepromoot. Het blad Actueel van de Vereniging Oud Apeldoorn wordt bezorgd aan ruim 2.300 leden. In dit blad licht André Staal regelmatig bijzondere graven toe in de rubriek ‘Het Stenen Archief’.

Begraafplaats Soerenseweg op internet
Twee websites geven informatie over de begraafplaats:
- **www.begraafplaatssoerenseweg.nl**
- **www.online-begraafplaatsen.nl**

Deze laatste site geeft landelijke informatie, zowel voor de genealogische onderzoeker als voor geïnteresseerde familieleden. Ruim 2.300.000 grafmonumenten van 3.600 begraafplaatsen staan online. Voor de begraafplaats Soerenseweg bewerkt André Staal de informatie vanuit het begraafregister, waarbij hij een foto plaatst en eventuele bijzonderheden over het graf vermeldt. Van zerken en hekwerken die geschilderd zijn, worden foto’s getoond van zowel de oude als de nieuwe situatie. De minder bekende site www.grafzoeken.nl kan eveneens geraadpleegd worden, aan de gegevens daar is een plattegrond gekoppeld. Op de Facebook-pagina van de Stichting Vrienden van de Begraafplaats worden regelmatig activiteiten geplaatst.

STICHTING
VRIENDEN BEGRAAFPLAATS SOERENSEWEG
APELDOORN

Sociaal
Of het nu in de pauze op woensdagmiddag is, of tijdens het (jaarlijkse) etentje: de vrijwilligers hebben het samen naar hun zin.
Grappen maken, lachen, kletsen, serieuze gesprekken - het gebeurt allemaal. Het is mooi om te zien dat mensen van verschillende leeftijd en met uiteenlopende achtergrond zo goed met elkaar overweg kunnen.

"Doen waar je goed in bent" wordt nog wel eens gezegd. Vaardigheden verkregen door het leven zelf, door hobby, werk of door ander vrijwilligerswerk.
Dat laatste komt aan de picknicktafel nog wel eens ter sprake. Nogal wat mede-vrijwilligers maken zich ook nog op andere plekken nuttig, zo blijkt. En dat is best divers. Bij een hospice, bij Gigant, de Cannenburgh, op een knuffelboerderij of in de kringloopwinkel. Om er een paar te noemen. Bijzonder, maar toch ook weer niet. In de basis blijven de redenen hetzelfde. Voor anderen iets kunnen betekenen, helpen, iets doen met je vaardigheden en deze verder ontwikkelen, regelmaat creëren, eer van je werk hebben, contact met anderen. Een aanrader eigenlijk, dat vrijwilligerswerk.
Nancy

Waardering en promotie
Waardering, in de vorm van een koninklijke onderscheiding, ontving Hans Kaal o.a. voor het initiatief om in 2010 met een groepje vrijwilligers te starten met schoonmaakwerkzaamheden.
Bezoekers aan de begraafplaats Soerenseweg spreken geregeld waardering uit voor ons werk. Ook via sociale media wordt ons werk onder de aandacht gebracht. Daaraan koppelen wij algemene informatie over de begraafplaats met bijzonderheden. Apeldoornse Facebook-pagina's, zoals 'Je bent een Apeldoorner', 'Wat gebeurt er allemaal in Apeldoorn' en 'Apeldoorn in Oude & Nieuwe foto's', krijgen regelmatig informatie over ons werk. We delen niet alleen foto's, maar ook diverse video's van onze werkzaamheden. Deze pagina's hebben een bereik van vele duizenden bezoekers.
"Het is prachtig de graven in ere te herstellen, zeker in zo'n mooie omgeving" was de kern van een artikel in de Stentor van 9 november waar vrijwilligers aan het woord kwamen om hun ervaringen te delen met een breder publiek.

Vrijwilligers 2024
Als nieuwe vrijwilligers verwelkomden wij: Maxime van Bree, Marieke Dicou, Willem Dicou en Carry Lavigne.

In 2024 werkten mee op de begraafplaats:
Maxime van Bree, Regina van Bree, Elly Bust, Marieke Dicou, Willem Dicou, Anja Feddema, Meri Frakkink, Jan Gerritsen, John Groenhuizen, Dick de Groot, Annemieke Groot Koerkamp, Bertus Heus, Jetze Kamerling, Rob Koldewijn, Nancy Koorn, Carry Lavigne, Jenny Mateboer, Marten Mulder, Piet Pastoor, Han Reijnders, Cor Schreuder, André Staal, Riet Veenhuizen, Hennie Vos, Majo Weijland, Saskia de Wilde, Margriet Winter.

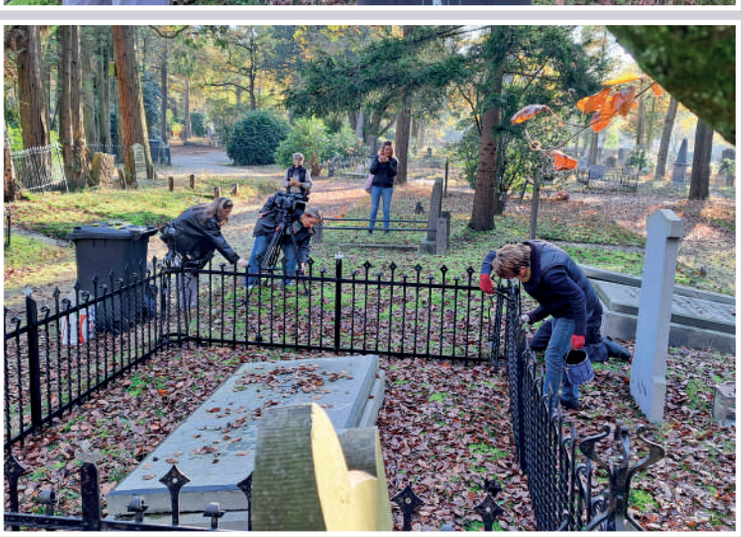
ALLEN VEEL DANK VOOR JULLIE INZET.

Veel dank spreken we ook uit voor schildersbedrijf Van Olst voor de verf, terpentine en afplaktape, Natuursteenbedrijf Hoogenberg-Wegerif voor speciale componentenlijm en advies en Glasindustrie La Paloma.

Na het einde van het 'vrijwilligersseizoen' werd André benaderd door een journaliste van de Stentor voor een artikel over onze werkzaamheden. Doorschuiven naar volgend voorjaar was voor haar geen optie, dus nodigde André enkele vrijwilligers uit om dan maar iets in scene te zetten. Iets wat eerlijkgezegd niet echt meeviel, althans voor de 'letterschilders'. Doen alsof je letters stempelt op een lettersteen die al gedaan is … dat werkt niet echt. Voor John en Majo, die zich in het echt met verf en kwasten op een hekwerk hadden geworpen was het beter te doen.

Voor het artikel werd André natuurlijk bevraagd en verder wilde de journaliste een interview met een van ons, waarbij Regina en ik unaniem Majo naar voren schoven.
Begin november verscheen het artikel in de Stentor.
Een voor de lezer lezenswaardig en informatief stukje. Als foto bij het artikel hadden ze bij de Stentor toch gekozen voor een in scene gezette pose in plaats van voor het echte werk … Maar ja, wat niet weet.
Het leverde in ieder geval bij voorbaat wel drie nieuwe vrijwilligers op voor het volgende seizoen.

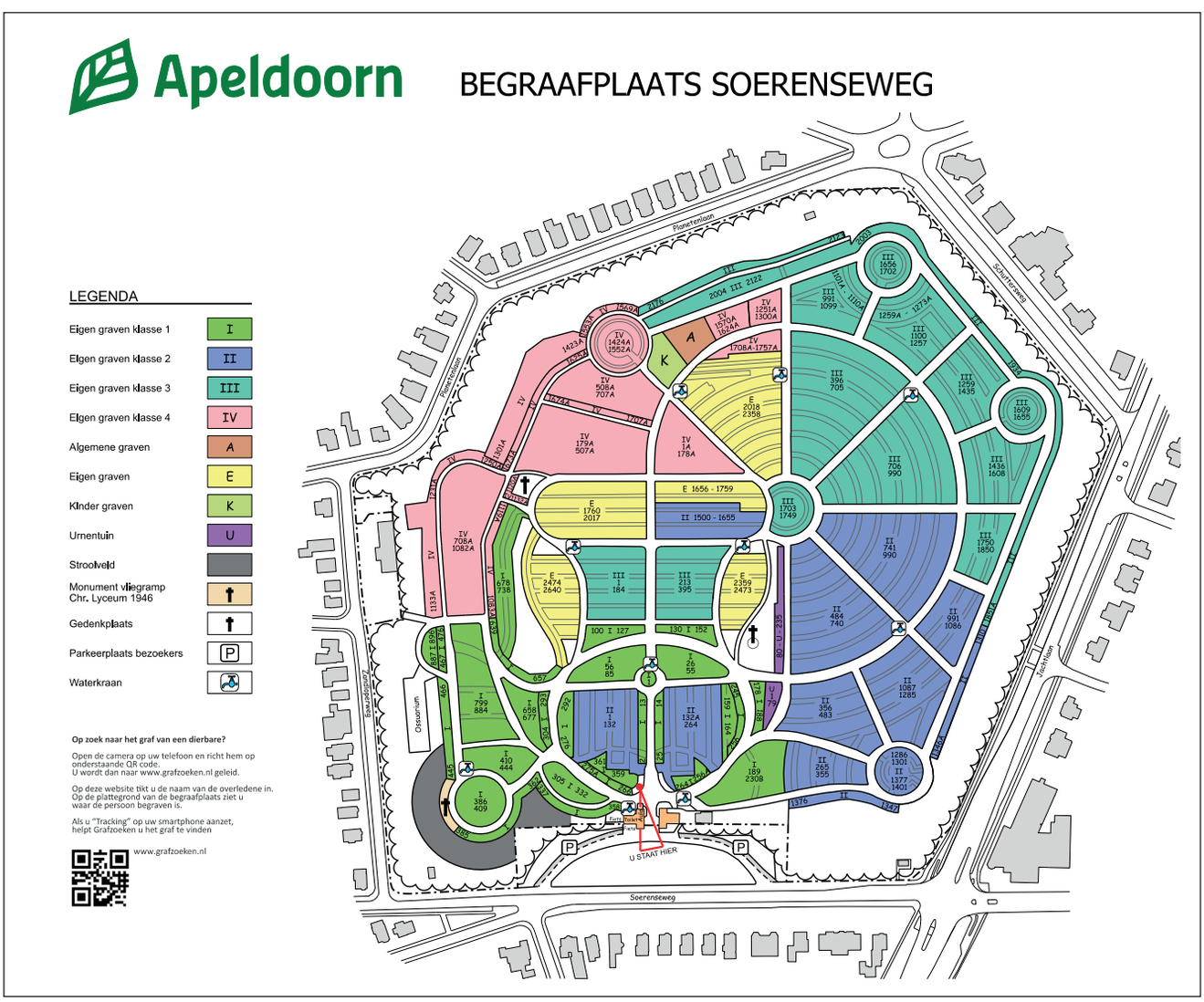
Nancy

HISTORIE ALGEMENE BEGRAAFPLAATSEN APELDOORN

Al in de twaalfde eeuw stond op het kruispunt van handelswegen de Mariakerk en was rondom de kerk het eerste kerkhof van Apeldoorn. De kerk en het kerkhof werden in 1842 opgeruimd om plaats te maken voor een nieuw raadhuis met een marktplein. Als gevolg van nieuwe regelgeving omtrent begraafplaatsen en begraven werd aan de Loolaan in 1829 een nieuwe begraafplaats aangelegd. Deze begraafplaats aan de Loolaan heeft op zijn beurt zo'n honderd jaar de bevolking gediend. In 1923 werd de begraafplaats gesloten en tenslotte in 1953 geruimd. Op deze plek staat de Schouwburg Orpheus. Met de ingebruikname van Orpheus in 1965 herinnert niets meer aan het bestaan van de oude begraafplaats en is deze langzaam maar zeker verdwenen uit de collectieve herinnering van de Apeldoorners …

Apeldoorn was aan het eind van de negentiende eeuw een snelgroeiende plaats waar dan ook behoefte bestond voor een nieuwe begraafplaats. In 1895 werd een perceel heide van 16 ha aangekocht door B & W aan de toenmalige Soerensche Grintweg zodat in hetzelfde jaar begonnen kon worden met de aanleg. Hoewel de begraafplaats officieel op 1 januari 1900 in gebruik werd genomen vonden in de jaren daarvoor al een aantal grafleggingen plaats. Tot 1940 was de begraafplaats aan de Soerenseweg de enige begraafplaats in de bebouwde kom. Deze plek is een spiegel van de samenleving, omdat een belangrijk deel van die samenleving hier is begraven.
Bekende namen uit de geschiedenis van Apeldoorn zijn hier te vinden, maar de overgrote meerderheid wordt gevormd door de minder bekende namen die Apeldoorn op de kaart hebben gezet. Na 1940 werden de begraafplaatsen Heidehof en Wenum-Wiesel in gebruik genomen.

Indeling
De begraafplaats was bij aanleg verdeeld in vijf klassen. De 1e klas direct achter de ingang aan de hoofdas en langs de hoofdpaden en daarbinnen de 2e klasse graven aan rechte paden.
De 3e, 4e en 5e klassen zijn meer naar het midden en de buitenkant gesitueerd. De omvang van de grafvakken kenmerken de verschillende klassen. De 1e klas graven zijn ruim. Met elke klasse verschil neemt de ruimte af.
Na de ruiming in 1990 van de 5e klas worden de nieuwe graven in dit gedeelte aangeduid met een E en is er geen verschil in omvang van het graf.

COLOFON
Verslag: André Staal, andreasstaal@gmail.com
Redactie: Jenny Mateboer
Foto's: Theo van Beek, Anja Feddema, Jetze Kamerling, Jenny Mateboer en André Staal
Vormgeving: Nancy Koorn

INFORMATIE
André Staal, andreasstaal@gmail.com
Stichting Vrienden Begraafplaats Soerenseweg, info@begraafplaatssoerenseweg.nl
Facebook Stichting Begraafplaats Soerenseweg